

669. Kålsta, Häggeby sn.

Litteratur: B 351, L 49, D 1: 20. J. Bureus, Fa 6 s. 180 n:r 76 (Rhezeliu), Fa 5 n:r 214, Fa 1 s. 52; M. Aschaneus, F b 18 s. 245 f.; J. Rhezelius, Fa 10: 1 n:r 165; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 2, bl. 202; P. Elvius och J. Arenius, De Fierdhundria (diss. 1717), s. 106; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 1, s. 312, 462; R. Dybeck, Reseberättelse 1860 (ATA); UFT h. 1 (1871), s. 54; O. v. Friesen, Upplands runstenar (1913), s. 64, Runorna (Nordisk kultur, bd 6, 1933), s. 221; E. Brate, Sverges runinskrifter (1922), s. 59, Svenska runristare (1925), s. 72.

Äldre avbildningar: Aschaneus, två teckningar (i F b 18); Rhezelius, teckning (i Fa 10: 1); Bureus, kopparstick (i F f 6 n:r 87); J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 551); Dybeck a. a.

Runstenen fanns på 1600-talet inmurad i samma källare vid Kålsta som U 668, enligt Bureus på norra sidan, enligt Hadorph på södra sidan. Om äldre uppgifter se ovan U 668.

Märkligt är, att då R. Dybeck år 1860 återfann U 668, han endast omtalar en runsten vid Kålsta. Endast U 668 blev tillvaratagen och rest i trädgården. I *Sveriges runinskrifter* finnes visserligen också U 669 upptagen (D 1: 20), och den säges vara »infattad i mellangårdens inre

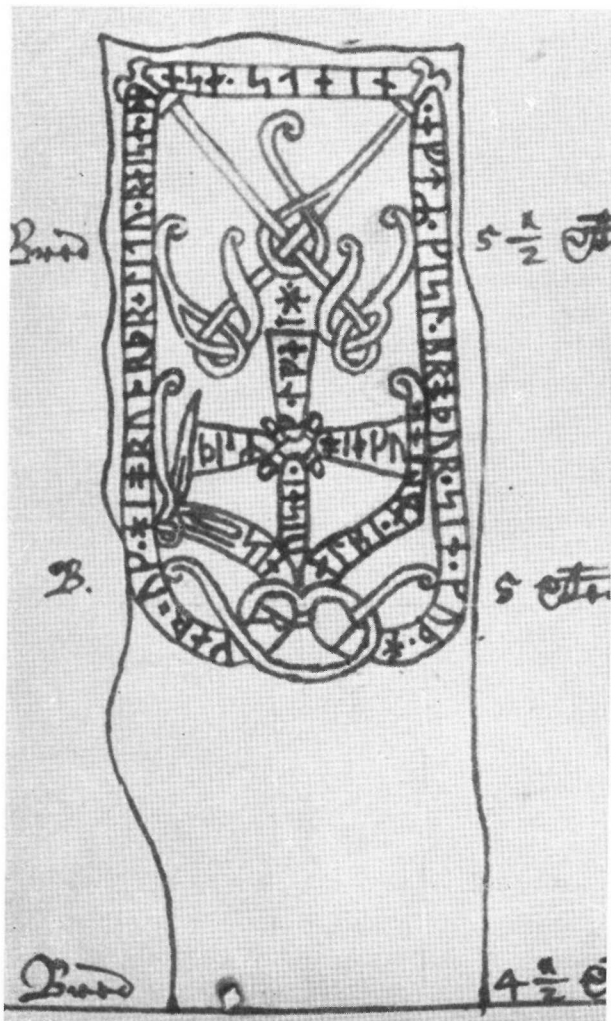

Fig. 90. U 669. Kålsta, Häggeby sn.
Efter teckning av Aschaneus.

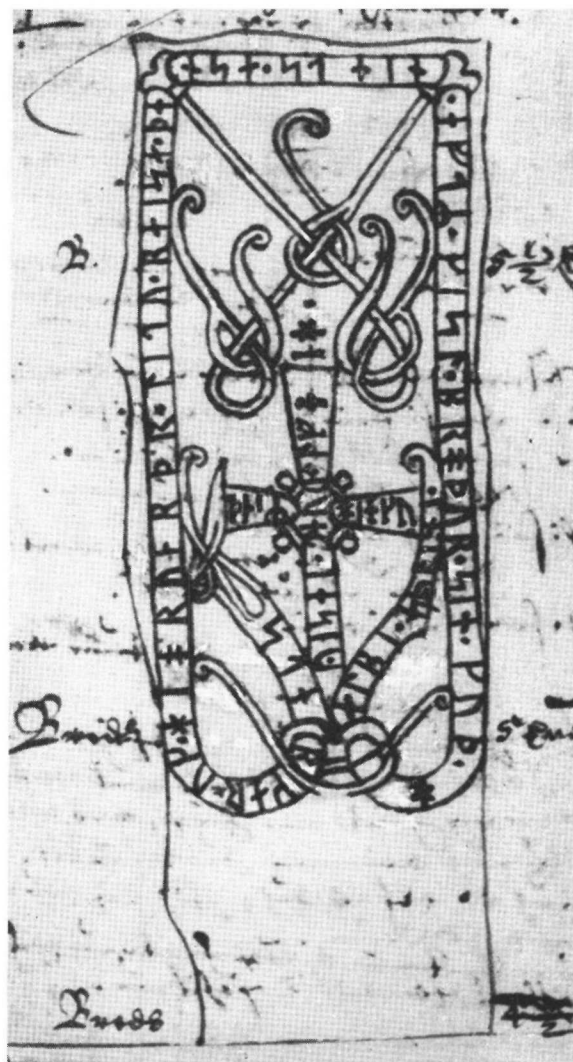

Fig. 91. U 669. Kålsta, Häggeby sn.
Efter teckning av Aschaneus.

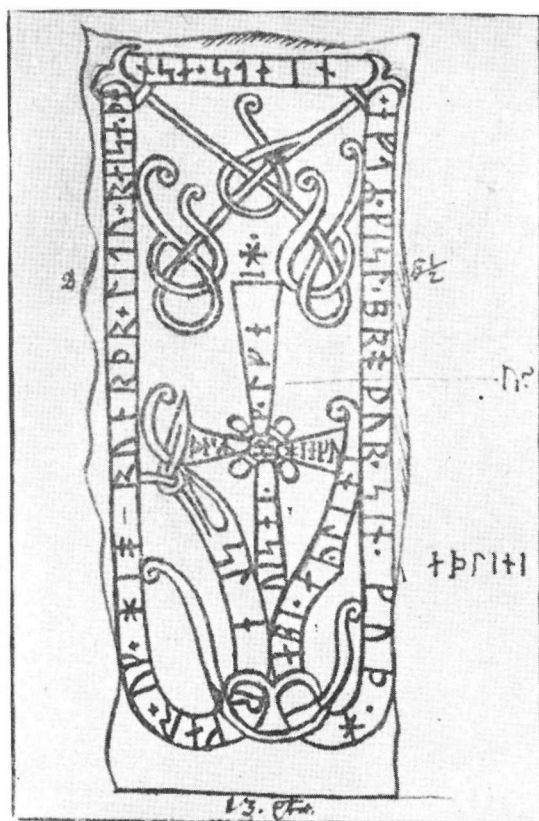

Fig. 92. U 669. Kålsta, Häggeby sn.
Efter teckning av Rhezelius.

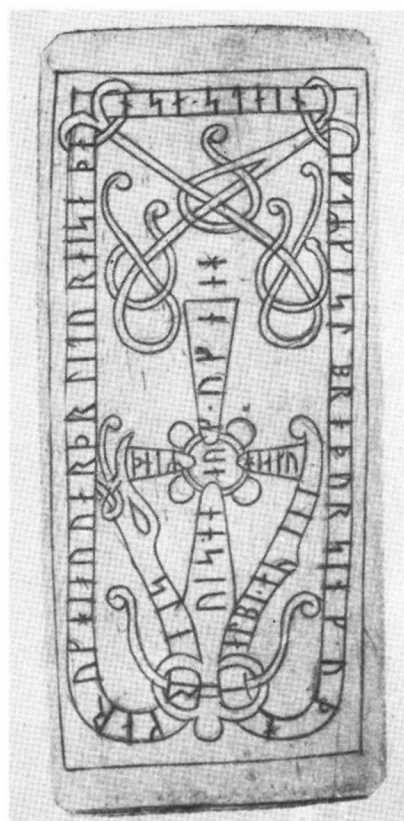

Fig. 93. U 669. Kålsta, Häggeby sn.
Efter kopparstick av Bureus.

källarmur, som är af grof gråsten». Men huruvida Dybeck verkligen själv har sett denna sten och om hans teckning sålunda är gjord efter originalet, förefaller icke fullt säkert. Det är svårt att förstå, varför han i så fall icke skulle ha sört för båda stenarnas framtägnande ur källaren. Några år senare meddelar C. A. Klingspor i *UFT* h. 1 (1870), att »åboarne i byn kunna ej lämna upplysning om, hvar denna sten finnes, huru mycket de än dertill uppmanats af frih. Hans Henrik v. Essen». Dybeck har i *Sveriges runurkunder* 8 runstenar från Hæggeby sn; av dessa ha enligt Klingspor 2 ej kunnat återfinnas — det är U 669 och U 675 som åsyftas —, »men», tillägger Klingspor, »troligen lemnar Herr D. upplysning, hvar de finnas, då han så nyligen sett och aftecknat dem». I beskrivningen till Geologiska kartbladet »Sigtuna» (1865) meddelas: »vid Kolsta å en af gårdarne, en stående; dessutom lär en annan finnas inmurad i en källare i en af gårdarne.»

Runstenen har emellertid även senare förgäves eftersökts, såväl av v. Friesen år 1903 som av oss år 1941 och år 1945. Förmodligen finnes den, dold och oåtkomlig, i någon av de källarmurar, som ännu icke äro genomsökta.

Stenens höjd (enligt B 351) ung. 2,10 m., bredd 0,95 m. Ristningens höjd ung. 1,70 m., bredd 0,84 m.

Inskrift (enligt B 351):

sterkar auk · hioruarpr · litu · reisa · pinsa · stän eft · kisl · broþur · sin · kup hialbi · antini
5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 65 70
uisti nuk · ufaih · þeir hieku
75 80 85 90

Fig. 94. U 669. Kålsta, Häggeby sn. Efter B 351.

Sterkarr ok Hiorvarðr letu reisa þenna stein æftir Gisl, broður sinn. Guð hialpi andinni. Viseti ok Ofæigr þeir hioogu.

»Stärkar och Hjorvard läto resa denna sten efter Gisel, sin broder. Gud hjälpe anden. Visäte och Ofeg de höggo.»

Till läsningen: 36 **a** har bst endast t. v. om hst, men är ett tydligt **a**, icke **e**. Alla övriga **a**-runor ha enligt träsnittet bst tvärs över hst. Möjligt är därför, att runan 36 har varit **e**. 81 **a** har en rak bst, av ung. samma längd som bst i inskriftens **a**-runor. Den har därför här återgivits som **a**, ehuru det är sannolikt, att stenen har ett **e**. 76 **n** tydligt, möjligen felristning för **a**. — Rhezelius (F a 10: 1): **sterkar** × **uk** + **hioruarpr** + **litu** × **raisa** · **þensa** + **stein** + **efta** + **kisl** · **bropur** · **sin** · **kup** · **hiabi** · **aylini** **uisei** · **ark** · **lfeih** · **þeir** **hieku**. — Aschaneus (F b 18): **sterkar** × **uk** · **hioruarpr** + **litu** · **raisa** · **þensa** · **stein** · **efta** · **kisl** · **bropur** · **sin** · **kup** · **hialbi** · **aylini** · **uisei** **auk** · **lfeih** · **þeir** **hieku**.

De båda äldre läsningarna äro av vikt, därför att de båda på avgörande punkter bestyrka Hadorphs läsning. Inskriften har tydligen haft formen 65—70 **antini**. Dybecks **ant ans** är mycket misstänkt, då det, såsom ovan framhållits, förefaller tvivelaktigt, om Dybeck själv har sett stenen. Denna »läsning» har emellertid upptagits av Säve (*UFT* h. 1) och Brate. Stenen har förmodligen 71—83 **uisti nuk** · **ufaih**; nominativändelsen saknas sålunda i det sista namnet.

Den egentliga minnesskriften fyller runslingan. Och de båda ristarna ha sedan använt korsarmarna på stenens mitt till att signera sitt verk. Visätes stil är lätt igenkännlig både i ornamentik och runor. Han har här haft biträde av en man vid namn *Ofæigr* Ofeg. Enligt v. Friesen torde denne i själva verket icke vara någon annan än runmästaren Öpir, som på Marma-stenen (U 485) kallar sig **ofaigr** · **ybir** *Ofæigr* Öpir. Vi skulle sålunda här på U 669 ha en uttrycklig bekräftelse på den förbindelse mellan Visäte och Öpir, som ornamentiken låter oss ana.

Om namnet *Gisl* se U 492.

Om formen *andinni* med slutartikel se U 644.